

ปรมาตถธรรม ๓

สุภีร์ ทุมทอง
๑๖ กันยายน ๒๕๕๖

จิตปรมาตม์

- จิต ๘๙ หรือ ๑๒๑ โดยภูมิ
 ๑. กามาวจรจิต ๕๔
 ๒. รูปาวจรจิต ๑๕
 ๓. อรูปาวจรจิต ๑๒
 ๔. โลกุตตรจิต ๘ หรือ ๔๐

จิตปรมาตม์

- **จิต** – อารมมณวิชานนลกขณ
อารมมณ จินฺเตตฺตี = จิตฺตํ
จินฺตณมตฺตํ = จิตฺตํ
จินฺเตนฺติ สมฺปยุตฺตธมฺมา เอเตนฺนาติ = จิตฺตํ
จิตฺตี กโรตฺตี = จิตฺตํ

จิตปรมาัตถ์

- จิต ๘๔ โดยชาติ
 - ๑. อกุศลจิต ๑๒
 - ๒. กุศลจิต ๒๑
 - ๓. วิบากจิต ๓๖
 - ๔. กริยาจิต ๒๐

จิตปรมาตม์

- จิต ๘๙ โดยโลกียะ โลกุตตระ
 ๑. โลกียจิต ๘๑
 ๒. โลกุตตรจิต ๘

จิตปรมาัตถ์

- จิต ๘๙ โดยเหตุ
 ๑. อเหตุกจิต ๑๘
 ๒. สเหตุกจิต ๗๑

จิตปรมาัตถ์

- จิต ๘๙ โดยเวทนา ๕
 ๑. สุขเวทนา มี ๑
 ๒. ทุกขเวทนา มี ๑
 ๓. โสมนัสสเวทนา มี ๓๐
 ๔. โทมนัสสเวทนา มี ๒
 ๕. อุเบกขาเวทนา มี ๕๕

จิตปรมาัตถ์

- จิต ๘๙ โดยสังขาร
- ๑. อสังขาริกจิต มี ๓๗ คือ อกุศลจิตอสังขาริก ๗, อเหตุกจิต ๑๘, กามโสภณจิตอสังขาริก ๑๒
- ๒. สสังขาริกจิต มี ๕๒ คือ อกุศลสสังขาริก ๕, กามโสภณจิตสสังขาริก ๑๒, มหัคคตจิต ๒๗, โลกุตตรจิต ๘

จิตปรมาัตถ์

- จิต ๘๙ โดยโสภณะ
- ๑. โสภณจิต มี ๕๙ คือ กามโสภณจิต ๒๔, มหัคคตจิต ๒๗, โลกุตตรจิต ๘
- ๒. อโสภณจิต มี ๓๐ คือ อกุศลจิต ๑๒, อเหตุกจิต ๑๘

จิตปรมาตม์

- ไวพจน์ของจิต
- กตมํ ตสฺมี สมเย จิตฺตํ โหติ. ยํ ตสฺมี สมเย จิตฺตํ
มโน มานสํ, หทยํ ปณฺหารํ, มโน มนายนฺนํ
มนินฺหุริยํ, วิญฺญาณํ วิญฺญาณกฺขนฺโธ
ตชฺชามโนวิญฺญาณธาตุ; อิทํ ตสฺมี สมเย จิตฺตํ โหติ.
(อภี.สํ. ๓๔/๖)

- เจตสิกปรมัตถ์

เจตสิกปรมัตถ์

- เจตสิก ๕๒
- เอกุบุปาทนโรธา จ เอกาลมพณวตฏกา
เจโตยุตตะตา ทวิปณฺญาส ธมฺมา เจตสิกกา มตา
- ธรรม ๕๒ ประการ ประกอบกับจิต เกิด
พร้อมจิต ดับพร้อมจิต รู้อารมณ์เดียวกับจิต
เกิดวัตถุเดียวกับจิต เรียกว่าเจตสิก

เจตสิกปรหมัตถ์

- เจตสิก ๕๒ แยกเป็น ๓ กลุ่ม
- เตรสขณญาณสมาณา จ จุททสาकुสลา ตถา
โสภณา ปญจวิสาติ ทวิปญญาส ปวฺจฺจเร.
- เจตสิก ๕๒ แยกเป็น อัญญสมาณ ๑๓
อกุศล ๑๔ และ โสภณะ ๒๕

เจตสิกปรหมัตถ์

- ๑. อัญญสมานเจตสิก ๑๓
- ผสฺโส เวทนา สญฺญา เจตนา เอกคฺคตา ชีวิตินุทริยํ มนสิกาโร เจติ สตฺติเม เจตสิกาสพฺพจิตฺตสํสํชาธนา นาม.
- วิตกฺโก วิจาโร อธิโมกฺโข วิริยํ ปีติ ฉนฺโท เจติ ฉ อิเม เจตสิกาสกฺกิญฺจนา นาม.
- เอวมิเม เตรสฺส เจตสิกาสกฺกิญฺจนาติ เวทิตพฺพา.

เจตสิกปรหมัตถ์

- ๑. อัญญุสมานเจตสิก ๑๓
- (๑) สัมผัสจิตตสาธารณเจตสิก ๗ ได้แก่ ผัสสะ เวทนา สัญญา เจตนา เอกัคคตา ชีvitินทรีย์ มนสิการ
- (๒) ปกิณณกเจตสิก ๖ ได้แก่ วิตักกะ วิจารณ์ อธิโมกข์ วิริยะ ปีติ ฉันทะ

เจตสิกปรหมัตถ์

- ๒. อकुศลเจตสิก ๑๔
- โมโห อหิริกัม อโนตตปปัม อุทฺธจฺจํ, โลโภ
ทิฏฐิ มาโน, โทโส อิสฺสา มจฺฉริยํ กุกฺกจฺจํ,
ถีนํ มิตฺถํ, วิจิกิจฺฉา เจติ จุทฺทสีเม เจตสิกกา
อกุสลา นาม.

เจตสิกปรหมัตถ์

- ๒. อกุศลเจตสิก ๑๔
 - (๑) โมจตุกเจตสิก ๔ ได้แก่ โมหะ อหิริกะ อโนตตัปปะ อุทธัจจะ
 - (๒) โลติกเจตสิก ๓ ได้แก่ โลภะ ทิฏฐิ มานะ
 - (๓) โทจตุกเจตสิก ๔ ได้แก่ โทสะ อิสสา มัจฉริยะ กุกกุจจะ
 - (๔) ถีนทุกเจตสิก ๒ ได้แก่ ถีนะ มิตทธะ
 - (๕) วิจิกิจฉาเจตสิก

เจตสิกปรหมัตถ์

- ๓. โสภณเจตสิก ๒๕

- สหุชา สติ หิริ โอตตปปิ อโลโก อโทโส ตตรมชฌตตตา,
กายปสุสหุติ จิตตปสุสหุติ กายลหุตา จิตตลหุตา
กายมฺหุตา จิตตมฺหุตา กายกมฺมณฺญตา จิตตกมฺมณฺญตา
กายปาคุณฺญตา จิตตปาคุณฺญตา กายชุกตา จิตตชุกตา
เจติ เถกฺกนวิสตีเม เจตสิกกา โสภณสาธารณา นาม.

เจตสิกปรหมัตถ์

- ๓. โสภณเจตสิก ๒๕
- สมมาวาจา สมมากมมन्नโต สมมาอาชีโว เจตติสโส **วิริติโย** นาม.
- กรุณา มุทิตา **อปฺปมณฺญา** นามาติ,
- สพฺพถาปี ปณฺณินฺทริเยน สหฺธิ ปณฺจวิสตีเม เจตสิกาสโภณฺนาติ เวทิตพฺพา

เจตสิกปรหมัตถ์

- ๓. โสภณเจตสิก ๒๕
- (๑) โสภณสาธารณเจตสิก ๑๙ ได้แก่ สัทธา สติ หิริ โอตตัปปะ อโลภะ
อโทสะ ตัตตรมัชฌัตตตา กายปัสสัทธิ จิตตปัสสัทธิ กายลหุตา จิตตลหุตา
กายมุกุตา จิตตมุกุตา กายกัมมัณฺญูตา จิตตกัมมัณฺญูตา กายปาคุณฺญูตา
จิตตปาคุณฺญูตา กายุชุกตา จิตฺตุชุกตา
- (๒) วิรตีเจตสิก ๓ ได้แก่ สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ
- (๓) อัปปมัญญาเจตสิก ๒ ได้แก่ กรุณา มุทิตา
- (๔) ปัญญาเจตสิก

เจตสิกปรมัตถ์

- ลักษณะที่จตุกกะ โลกเจตสิก
อารมณ์คหณลกขโน
อภิสงครโส
อปริจจาคปัจจุปฐฐานโน
สโยชนิยธมเมสุ อสสาททสสนปทฐฐานโน

เจตสิกปรหมัตถ์

- ลักษณะที่จตุกกะ โทสเจตสิก
จณฺทิกลกฺขโณ
นิสฺสยทาหนรโส
ทฺสนปจฺจุปฺภุจฺจโน
อาฆาตวตฺถุปทฺฐจฺจโน

เจตสิกปรมัตถ์

- ลักษณะที่จตุกกะ โมหเจตสิก
อญาณลกฺขโณ
อารมฺมณสภาวะจฺฉาตฺนรโส
อนฺธการปจฺจุปฏฺฐาโน
อโยนิโสมนสิการปทฺฐาโน

เจตสิกปรมัตถ์

- ลักษณะที่จตุกกะ สัทธาเจตสิก
สหุทหนลกขณา
ปสาทนรสา
อกาฬุสสิยปัจจุปฐฐานา
สหุทยยวตฤปทฐฐานา

เจตสิกปรมัตถ์

- ลักษณะที่จตุกกะ สติเจตสิก
อปีลาปนลกฺขณา
อสมโมหฺรสา
อารกฺขปจฺจุปฏฺฐานา
อิรสณฺญาปทฏฺฐานา วา,
กายาทิสติปทฏฺฐานา วา

เจตสิกปรหมัตถ์

- ลักขณาที่จตุกกะ ปัญญาเจตสิก
ธมมสภาวะปฐวีเวธลกขณา
โมहनุทธการวิทุธสนรสา
อสมโมหปจจุปฐฐานา
สมาธิปทฐฐานา

เจตสิกปรมัตถ์

- โย ภิกขเว รูปสมี **ฉนฺทราโค**, ตํ ปชหถ.
(สํ.ป. ๑๗/๒๕)

เจตสิกปรมัตถ์

- ยา โข ภิกขเว **มูสาวาทา เวมณี,..**
(สํ.ม. ๑๙/๘)

เจตสิกปรหมัตถ์

- อิธ ภิกขเว ภิกขุ อนุปปนฺนํ ปาปกานํ
อกุสลานํ ธรรมานํ อนุปาทาย **ฉนฺทํ** ชเนติ..
(สํ.ม. ๑๙/๘)

เจตสิกปรมัตถ์

- อาตาปี สมุปชาโน สติมา,
- วิเนยฺย โลเก อภิชฌมาโทมนสฺสํ, (สํ.ม. ๑๙/๘)

สวัสดีครับ